

บทที่ 3

การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ

สถาบันบริการสารสนเทศแต่ละแห่ง มีจำนวนและประเภทของทรัพยากรสารสนเทศมากน้อยแตกต่างกันไปตามขนาดและประเภทของสถาบันบริการสารสนเทศ สถาบันบริการสารสนเทศขนาดใหญ่ มีทรัพยากรสารสนเทศเป็นจำนวนมากและเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา ดังนั้นจำเป็นต้องมีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภทให้เป็นระเบียบเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการค้นคืน และจัดเก็บเข้าที่เดิม

การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ

สมัยโบราณ ห้องสมุด ซึ่งเป็นสถาบันบริการสารสนเทศที่เป็นรูปแบบดั้งเดิม มีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ โดยเฉพาะหนังสือด้วยวิธีการต่างๆ (ชาดาศักดิ์วิจิตรปรีชาพงษ์, 2534, หน้า 20) เช่น

1. จัดตามขนาดรูปเล่มของหนังสือ หนังสือมีขนาดเดียวกันจะจัดเรียงอยู่ด้วยกัน
2. จัดตามสีของปก หนังสือที่มีปกสีเดียวกันเรียงอยู่ด้วยกัน
3. จัดตามชื่อผู้แต่ง คือ จัดเรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่ง
4. จัดตามชื่อเรื่องของหนังสือ คือ จัดเรียงตามลำดับอักษรของชื่อหนังสือ
5. จัดตามลำดับเลขทะเบียน คือ จัดตามลำดับก่อนหลังของหนังสือที่ห้องสมุด

ได้รับ

วิธีการจัดเก็บดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาหากมีจำนวนมาก คือ ไม่ได้รับความสะดวกและค้นหาหนังสือไม่พบ จึงได้มีการริเริ่มค้นคิดระบบการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือ ซึ่งเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับ นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายจนปัจจุบันนี้ เช่น ระบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification) ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification) ระบบทศนิยมสากล (Universal Decimal Classification) เป็นต้น ระบบการจัดเก็บแต่ละระบบที่มีผู้คิดค้นขึ้นมานั้น ทุกระบบจะยึดหลักพื้นฐาน คือ จัดเก็บสารสนเทศที่มีเนื้อเรื่อง ประเภท และลักษณะการประพันธ์แบบเดียวกันไว้ด้วยกัน โดยการใช้สัญลักษณ์แทน (Chan, 1994, pp. 260-262)

ประโยชน์ของการจัดเก็บ

1. สารสนเทศที่มีเนื้อหาเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันจะอยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน
2. สารสนเทศที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กัน จะจัดเก็บไว้ใกล้เคียงกัน
3. สารสนเทศที่มีลักษณะคำประพันธ์แบบเดียวกัน และใช้ภาษาเดียวกันรวมอยู่ด้วยกัน
4. ผู้ใช้สามารถค้นหาสารสนเทศได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ตรงกับความต้องการ
5. ผู้ให้บริการสามารถจัดเก็บสารสนเทศเข้าที่ได้ถูกต้อง รวดเร็ว
6. ช่วยให้การทราบปริมาณของสารสนเทศ ในแต่ละสาขาวิชาว่ามีจำนวนเพียงพอกับความต้องการในการใช้ของผู้ใช้บริการหรือไม่ควรจัดหาสารสนเทศในสาขาวิชาใดมาเพิ่ม
7. สารสนเทศแต่ละชิ้นมีสัญลักษณ์ที่ใช้เรียกแทนโดยไม่ซ้ำกัน

ระบบการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ

ระบบการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ ที่รู้จักและยอมรับในระดับสากลมีหลายระบบ แต่ระบบที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ทั้งในสถาบันบริการสารสนเทศขนาดใหญ่ และขนาดเล็กก็มี 2 ระบบ คือ ระบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification) และระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification) นอกจากนี้ยังมีระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (U.S. National Library of Medicine Classification) ซึ่งเป็นระบบที่นิยมใช้ในการจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศสาขาการแพทย์ และระบบทศนิยมสากล (Universal Decimal Classification) นิยมจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1. ระบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification หรือ DDC หรือ DC) ผู้คิดระบบ DDC คือ เมลวิลล์ ดิวอี้ (Melvil Dewey, 1851-1931) เกิดที่เมืองออลบานี นิวยอร์ก เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1851 ปี ค.ศ. 1874 เขาได้ทำงานเป็นบรรณารักษ์ในห้องสมุดวิทยาลัยแอมเฮิร์สต์ (Amherst College) ปี ค.ศ. 1876 ได้คิดระบบการแบ่งหมู่หนังสือขึ้น และเขียนเป็นหนังสือคู่มือออกเผยแพร่ คือ A Classification and Subject Index for Cataloging and Arranging the Books and Pamphlets of a Library

ดิวิชั่นเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญต่อวงการห้องสมุดเป็นอย่างมาก เช่น เป็นผู้ริเริ่มออกวารสารทางวิชาการบรรณารักษศาสตร์เป็นครั้งแรก ชื่อว่า Library Journal ก่อตั้งสมาคมห้องสมุดแห่งอเมริกันขึ้น (American Library Association) และร่วมมือกับวิทยาลัยแห่งรัฐนิวยอร์ก เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้น เป็นต้น ดิวิชั่นถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม ค.ศ. 1913 รวมอายุได้ 81 ปี

1.1 แนวคิดการแบ่งหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศของดิวิชั่น ดิวิชั่นยึดแนววิวัฒนาการของมนุษย์เป็นหลักในการพิจารณาแบ่งหมวดหมู่หนังสือ คือ

ปรัชญา จากมนุษย์ไม่รู้อะไรเลย ต้องการทราบว่าตนคือใคร เกิดมาทำไม

ศาสนา ต้องการทราบความจริง การหลุดพ้นจากความทุกข์ คิดถึงพระเจ้า

สังคมศาสตร์ ความสัมพันธ์ของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมขึ้นมา

ภาษาศาสตร์ การสื่อสารของมนุษย์ให้เข้าใจซึ่งกันและกัน

วิทยาศาสตร์ ความต้องการทราบความจริงของธรรมชาติ เรียนรู้เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติรอบๆ ตัว

วิทยาศาสตร์ประยุกต์ การนำความจริงของธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

ศิลปะและสุนทนาการ สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อความจรรโลงใจของคน ใช้เวลาว่างให้เกิดความสุข

วรรณคดี ความต้องการแสดงความคิด ความประทับใจไว้ด้วยสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษร

ประวัติศาสตร์ การบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยต่างๆ เพื่อให้คนรุ่นหลังทราบ

หมวดความรู้ต่างๆ ไปหรือเบ็ดเตล็ด เป็นการเอาความรู้อื่นๆ ที่ไม่อาจจัดไว้ในหมวดหมู่อื่นได้แล้ว

ปัจจุบันแผนการจัดหมู่ระบบทศนิยมของดิวิชั่น มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับพัฒนาการของวิทยาการใหม่ๆ ตลอดมา จนปัจจุบันมีถึงฉบับพิมพ์ครั้งที่ 22 ซึ่งได้จัดพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 2003

1.2 สัญลักษณ์ของระบบ

สัญลักษณ์ (Notation) หมายถึง ตัวเลข หรือตัวอักษร หรือเครื่องหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อใช้แทนเนื้อหาวิชาความรู้ในระบบจัดหมวดหมู่ สัญลักษณ์นี้ ถ้าใช้ตัวเลข หรือตัวอักษร หรือเครื่องหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว เช่น ใช้ตัวอักษร หรือตัวเลขล้วนๆ เรียกว่า สัญลักษณ์บริสุทธิ์ (pure notation) แต่ถ้าใช้ตัวเลข หรือตัวอักษร หรือเครื่องหมายรวมกันตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปเรียกว่า สัญลักษณ์ผสม (mixed notation) ลักษณะสัญลักษณ์ของระบบ DDC เป็นสัญลักษณ์บริสุทธิ์ อ่านเข้าใจง่าย จำได้ง่าย และใช้สะดวก แสดงให้เห็นความลดหลั่นของหมวดหมู่วิชาความรู้ตามลำดับชั้น (hierarchical notation)

1.3 การจัดลำดับเนื้อหาวิชาของระบบ ระบบ DDC มีการแบ่งหมวดหมู่ ออกเป็น 10 หมวดใหญ่ไปหาหมวดย่อยเป็นชั้นๆ ตามลำดับอย่างมีระบบ โดยใช้ตัวเลข ตั้งแต่เลข 0-9 เป็นสัญลักษณ์แทนวิชาความรู้ แต่ละหมวด ตามลำดับชั้นดังนี้

1.3.1 การแบ่งครั้งที่ 1 (First Summary) คือ การแบ่งวิชาความรู้ ออกเป็นหมวดใหญ่ (Main class) 10 หมวด ใช้เลขหลักร้อย คือ 0-9 เป็นสัญลักษณ์แทน 000 Generalities (ความรู้ทั่วไป)

100 Philosophy & related disciplines (ปรัชญาและวิชาที่เกี่ยวข้อง)

200 Religion (ศาสนา)

300 Social sciences (สังคมศาสตร์)

400 Language (ภาษา)

500 Pure sciences (วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์)

600 Technology (Applied sciences) (เทคโนโลยี (วิทยาศาสตร์ประยุกต์))

700 The arts (ศิลปะ)

800 Literature (Belles-lettres) (วรรณคดี (อักษรเบรล))

900 General geography and history and their auxiliaries

(ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ทั่วไป)

1.3.2 การแบ่งครั้งที่ 2 (Second Summary) คือ การแบ่งวิชาความรู้หมวดใหญ่ทั้ง 10 หมวด ออกเป็น 100 หมวดย่อย (division) ใช้เลขหลักสิบคือ 0-9 เป็นสัญลักษณ์แทน เช่น

- 000 Generalities (ความรู้ทั่วไป)
- 010 Bibliography (บรรณานุกรม)
- 020 Library & information sciences (ห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์)
- 030 General encyclopedia works (สารานุกรมทั่วไป)
- 040
- 050 General serial publications (สิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง)
- 060 General organizations & museology (องค์กรและพิพิธภัณฑ์)
- 070 Journalism, publishing, newspapers (วารสาร การพิมพ์ หนังสือพิมพ์)
- 080 General collections (งานรวมทั่วไป)
- 090 Manuscripts & book rarities (ต้นฉบับตัวเขียน และหนังสือหายาก)

1.3.3 การแบ่งครั้งที่ 3 (Third Summary) คือ การแบ่งวิชาความรู้ในหมวดย่อยทั้ง 100 หมวดย่อย ออกเป็นหมู่ย่อย (section) หมวดละ 10 หมู่ย่อย ทั้งหมดจะมี 1,000 หมู่ย่อย ใช้เลขหลักหน่วยคือ 0-9 เป็นสัญลักษณ์แทน เช่น

- 600 Technology (Applied sciences) (เทคโนโลยี, วิทยาศาสตร์ประยุกต์)
- 610 Medical sciences Medicine (การแพทย์)
  - 611 Human anatomy, cytology, tissues (กายวิภาคศาสตร์, เนื้อเยื่อ)
- 630 Agriculture & related technologies (การเกษตรและเทคโนโลยีการเกษตร)
  - 631 Crops & their production (พืชและผลิตผล)
  - 632 Plant injuries, diseases, pests (โรคพืช แมลงศัตรูพืช)
  - 633 Field crops (พืชไร่)
  - 634 Orchards, fruits, forestry (ผลไม้ และการทำป่าไม้)
  - 635 Garden crops Vegetables (พืชสวน, ผักสวนครัว)
  - 636 Animal husbandry (การเลี้ยงสัตว์)
  - 637 Dairy & related technologies (นมเนย และเทคโนโลยีที่

เกี่ยวข้อง)

638 Insect culture (แมลงต่าง ๆ)

639 Nondomestic animals & plants

(พืชและสัตว์นำเข้ามาจากต่างประเทศ)

1.3.4 การแบ่งครั้งที่ 4 การแบ่งโดยใช้จุดทศนิยม เป็นขั้นตอนการแบ่งเนื้อหาวิชาความรู้ที่เฉพาะเจาะจงลงไปหลังจากการแบ่งทั้ง 3 ครั้ง โดยจะใส่จุดทศนิยมหลังเลขตัวที่ 3 ซึ่งจะใส่ที่ตำแหน่งก็ได้ เช่น

634 Orchards, fruits, forestry (ผลไม้และการทำป่าไม้)

.9 Forestry (การทำป่าไม้)

.92 Forest economy (ไม้เศรษฐกิจ)

.928 Management (การจัดการ)

.956 Forestation (การเพาะพันธุ์)

.9562 Seeds, seed collecting, seeding (เมล็ดพันธุ์)

ตัวอย่าง

ความรู้พื้นฐานทางการแพทย์	ได้เลขหมู่แทนเนื้อหา คือ 610
กายวิภาคศาสตร์มนุษย์	ได้เลขหมู่แทนเนื้อหา คือ 611
การปลูกพืชด้วยเมล็ด	ได้เลขหมู่แทนเนื้อหา คือ 634.9562
พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน	ได้เลขหมู่แทนเนื้อหา คือ 495.913
สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน	ได้เลขหมู่แทนเนื้อหา คือ 030
คณิตศาสตร์เบื้องต้น	ได้เลขหมู่แทนเนื้อหา คือ 510
พระอภัยมณี	ได้เลขหมู่แทนเนื้อหา คือ 895.91
ศาสนาที่สำคัญของโลก	ได้เลขหมู่แทนเนื้อหา คือ 200

2. ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification)

การจัดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน หรือระบบ LCC คิดขึ้นโดย เฮอร์เบิร์ต พูทนาม (Herbert Putnum) ในปี ค.ศ. 1899 ขณะที่เป็นบรรณารักษ์ที่หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress) ซึ่งเป็นหอสมุดแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา การจัดหมู่ระบบ LCC เป็นระบบที่เกิดจากการปฏิบัติ คือหมวดหมู่แต่ละหมวดจะคิดขึ้นมาเมื่อมี

หนังสือเข้ามาในห้องสมุด ไม่ได้มีแนวคิดเป็นเชิงทฤษฎีเหมือนระบบ DDC ถ้ายังไม่มีหนังสือในหมวดใดเข้ามาก็จะยังไม่มีเลขหมู่ในหมวดหมู่นั้น (Chan 1999 : 1-2) ระบบ LCC นิยมใช้ในห้องสมุดขนาดใหญ่ เช่น ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เป็นต้น

2.1 สัญลักษณ์ของระบบ

ระบบ LCC ใช้ตัวอักษรโรมัน และตัวเลขเป็นสัญลักษณ์แทนเนื้อหา โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 20 หมวดใหญ่ ใช้อักษร A-Z ยกเว้นตัวอักษร I,O,W,X และ Y จะไม่นำมาเป็นสัญลักษณ์ในระบบการจัดหมวดหมู่ และใช้ตัวอักษร A-Z ผสมตัวเลขตั้งแต่ 1- 9999 และจุดทศนิยม เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนการแบ่งหมวดหมู่ย่อย

2.2 การจัดลำดับเนื้อหาวิชาของระบบ มีการแบ่งเนื้อหาวิชา ดังนี้

2.2.1 หมวดใหญ่ ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน แบ่งเนื้อหาวิชา ความรู้ของสารสนเทศที่มีอยู่ในหอสมุดรัฐสภาอเมริกันออกเป็น 20 หมวดใหญ่ โดยใช้สัญลักษณ์เป็นอักษรโรมันตัวพิมพ์ใหญ่ A-Z แทนเนื้อหาวิชา ยกเว้นอักษร I,O,W,X และ Y ซึ่งจะไม่นำมาเป็นสัญลักษณ์

- A = General Work (ความรู้ทั่วไป)
- B = Philosophy, Psychology, Religion (ปรัชญา,จิตวิทยา,ศาสนา)
- C = Auxiliary Sciences of History (General) (ศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์)
- D = History : General and Old World (Eastern Hemisphere)
(ประวัติศาสตร์ : ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ของโลกสมัยเก่า
ซีกโลกตะวันออก ได้แก่ ยุโรป เอเชีย และแอฟริกา)
- E-F = History : America (Western Hemisphere) (ประวัติศาสตร์ : อเมริกา
ซีกโลกตะวันตก ได้แก่ อเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้)
- G = Geography. Maps. Anthropology. Recreation (ภูมิศาสตร์ แผนที่
มานุษยวิทยา นันทนาการ)
- H = Social Sciences (สังคมศาสตร์)
- J = Political Science (รัฐศาสตร์)
- K = Law (กฎหมาย)
- L = Education (การศึกษา)
- M = Music and Books on Music (ดนตรีและหนังสือเกี่ยวกับดนตรี)

- N = Fine Arts (วิจิตรศิลป์)
- P = Philology and Literatures (ภาษาศาสตร์และวรรณคดี)
- Q = Science (วิทยาศาสตร์)
- R = Medicine (การแพทย์)
- S = Agriculture (การเกษตร)
- T = Technology (เทคโนโลยี)
- U = Military Science (วิชาการทหาร)
- V = Naval Science (นาวีกศาสตร์)
- Z = Bibliography. Library Science (บรรณานุกรม บรรณารักษศาสตร์)

2.2.2 หมวดย่อย เป็นการแบ่งย่อยให้ละเอียดมากขึ้น โดยใช้อักษรโรมันตัวพิมพ์ใหญ่ 2 ตัว หรือ 3 ตัว เป็นสัญลักษณ์แทนการแบ่งย่อย ยกเว้นหมวด E,F,G และ Z ซึ่งจะไม่มีการแบ่งหมวดย่อย จะใช้อักษรโรมันเพียงตัวเดียวเท่านั้น เช่น

- S = Agriculture (General) (การเกษตรทั่วไป)
- SB = Plant Culture (การเพาะปลูก)
- SD = Forestry (การป่าไม้)
- SF = Animal Culture (การเลี้ยงสัตว์)
- SH = Aquaculture. Fisheries. Angling (การประมง)

- K = Law (General) (กฎหมายทั่วไป)
- KB = Ancient Law. Roman Law and Theocratic Legal Systems.
(กฎหมายโบราณ กฎหมายโรมัน และระบบกฎหมายปกครองโดยพระ)
- KD = Law of the United Kingdom and Ireland
(กฎหมายของสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์)
- KDC = Law of Scotland
(กฎหมายของประเทศสกอตแลนด์)
- KDE = Law of Northern Ireland (กฎหมายของประเทศไอร์แลนด์เหนือ)
- KKA = Law of East Germany
(กฎหมายของเยอรมันตะวันออก)

2.2.3 หมู่อ้อย เป็นการแบ่งย่อยให้ละเอียดด้วยการเพิ่มเลขหมู่โดยการใส่ตัวเลขตั้งแต่เลข 1-9999 ท้ายตัวอักษรโรมัน แสดงเนื้อหาวิชาเฉพาะเจาะจงมากขึ้น

V = Naval Science (General) (นาวีศาสตร์ทั่วไป)

VK = Navigation.Merchant marine.

588-597 Marine Hydrography. Hydrographic Surveying
(อุทกศาสตร์ทางทะเล การสำรวจทางทะเล)

2.2.4 การแบ่งโดยการเติมจุดทศนิยมหลังเลขหมู่อ้อย 1-9999 จุดทศนิยมอาจแบ่งโดยใช้ ตัวเลข 1-9999 หรือ ตัวอักษร A-Z + ตัวเลข (ผสมตัวเลข) ก็ได้ ซึ่งจะมีการแบ่งไว้ให้หรืออาจจะมีคำสั่งวิธีการแบ่งย่อยแสดงไว้เพื่อให้ปฏิบัติตาม

ตัวอย่าง หนังสือเรื่อง ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

ได้เลขหมู่แทนเนื้อหา DS575.5J3

ได้มาจากแผนการจัดหมู่

DS เอเชีย (ASIA)

ประเทศไทย (Thailand (Siam))

561 วารสาร สยาม

568 ความเป็นอยู่และประเพณี อารยธรรม
ประวัติศาสตร์

571 งานทั่วไป
ประวัติศาสตร์ทางการเมืองและการทูต

575 งานทั่วไป

.5 ความสัมพันธ์กับต่างประเทศแบ่งตามประเทศ A-Z

หนังสือเรื่อง Nonformal education in Rangoon

ได้เลขหมู่แทนเนื้อหา LC45.8.B932R3

ได้มาจากแผนการจัดหมู่

LC Nonformal education

45.8 Other regions or countries A-Z

Burma เปิดจากตารางได้ B93

.X2 Local, A-Z

Rangoon เปิดจากตารางได้ R3

3. ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (U.S.National Library of Medicine Classification)

ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน เรียกย่อๆ ว่าระบบ NLM เกิดขึ้นมาเนื่องจากสมาคมห้องสมุดอเมริกันได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ให้สำรวจห้องสมุดแพทย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1943 และห้องสมุดแพทย์ทหารบก (Army Medical Library) ซึ่งเป็นห้องสมุดแพทย์ที่ใหญ่ที่สุดขณะนั้น เสนอว่าการจัดหมู่หนังสือทางการแพทย์ควรมีระบบที่ทันสมัย ซึ่งทางคณะผู้สำรวจก็เห็นด้วย และได้เสนอทางเลือกไว้ 2 ทาง คือ แก้ไขเพิ่มเติมหมวดที่เกี่ยวกับการแพทย์ในระบบ LCC หรือ คิดระบบขึ้นใหม่

ต่อมาได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานขึ้นมา ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งบรรณารักษ์ และนักวิชาการจากสถาบันต่างๆ ได้เลือกทางเลือกที่จะพัฒนาระบบขึ้นใหม่ ชื่อว่า "ระบบการจัดหมู่ของห้องสมุดแพทย์กองทัพบก" ในปี ค.ศ.1948 ระบบที่คิดขึ้น ได้รับความนิยมนอย่างมาก และได้มีการพัฒนาต่อมา จนปี ค.ศ.1958 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "ระบบการจัดหมู่หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน" คู่มือการจัดหมู่มีการพิมพ์และแก้ไขเพิ่มเติมอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีการแจ้งรายการแก้ไขเพิ่มเติมในข่าวหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันทุกครั้ง (Chan 1994 : 369-370)

3.1 สัญลักษณ์ของระบบ

สัญลักษณ์ที่ใช้เป็น สัญลักษณ์ผสม ประกอบด้วยตัวอักษรโรมันและตัวเลข ตัวอักษรที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ คือ QS-QZ และ W, WA-WZ ใช้แทนหมวดใหญ่ ผสมกับตัวเลขที่ใช้แทนการแบ่งย่อย ใช้เลข 1-3 หลัก

การจัดหมู่หนังสือระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน ส่วนใหญ่จะใช้ร่วมกับระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน โดยใช้ในห้องสมุดทางการแพทย์ ซึ่งจะจัดหมู่หนังสือสาขาวิชาการแพทย์ด้วยระบบ NLM และจัดหมู่หนังสือในสาขาวิชาอื่นๆ ด้วยระบบ LCC โดยจะเว้นไม่ใช้หมวด QM-QR และ R ของระบบ LCC เนื่องจากระบบ NLM มีการแบ่งหมวดหมู่หนังสือทางการแพทย์ละเอียดและทันสมัยกว่าระบบ LCC

3.2 การจัดลำดับเนื้อหาวิชาของระบบ ระบบ NLM แบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็น 3 ระดับ คือ การแบ่งหมวดใหญ่ หมู่ย่อย และการแบ่งตามพื้นที่ภูมิศาสตร์

3.2.1 หมวดใหญ่ เป็นการแบ่งเนื้อหาวิชาทางการแพทย์ เป็น 2 ส่วน คือ

1) การแพทย์พื้นฐาน (Preclinical sciences) ใช้สัญลักษณ์ QS-QZ

QS	Human anatomy (กายวิภาคศาสตร์)
QT	Physiology (สรีรวิทยา)
QU	Biochemistry (ชีวเคมี)
QV	Pharmacology (เภสัชศาสตร์)
QW	Microbiology & immunology (จุลชีววิทยา และวิทยาภูมิคุ้มกัน)
QX	Parasitology (ปรสิตวิทยา)
QY	Clinical pathology (พยาธิวิทยาคลินิก)
QZ	Pathology (พยาธิวิทยา)

2) การแพทย์และวิชาที่เกี่ยวข้อง (Medicine and related subjects)

W	Medical profession (อาชีพแพทย์)
WA	Publichealth (สาธารณสุขศาสตร์)
WB	Practice of medicine (เวชปฏิบัติ)
WC	Infectious diseases (โรคติดต่อ)

- WD 100 Deficiency diseases (โภชนาการผิดปกติ)
- WD 200 Metabolic diseases (โรคเกี่ยวกับการเผาผลาญอาหารในร่างกาย)
- WD 300 Diseases of allergy (โรคที่เกี่ยวกับภูมิคุ้มกันและ
เนื้อเยื่อคอลลาเจนภูมิไวเกิน)
- WD 400 Animal poisoning (อาการพิษเนื่องจากสัตว์)
- WD 500 Plant poisoning (อาการพิษเนื่องจากพืช)
- WD 600 Diseases by physical agents (โรคและการบาดเจ็บ
สาเหตุจากจากตัวกระทำทางกายภาพ)
- WD 700 Aviation and space medicine (เวชศาสตร์การบิน
และการแพทย์อวกาศ)
- WE Musculoskeletal system (ระบบกล้ามเนื้อ และกระดูก)
- WF Respiratory system (ระบบทางเดินหายใจ)
- WG Cardiovascular system (ระบบหัวใจร่วมหลอดเลือด)
- WH Hemic and lymphatic system (ระบบเกี่ยวกับเลือด
และต่อมน้ำเหลือง)
- WI Gastrointestinal system (ระบบเกี่ยวกับการย่อยอาหาร)
- WJ Urogenital system (ระบบปัสสาวะและอวัยวะสืบพันธุ์)
- WK Endocrine system (ระบบต่อมไร้ท่อ)
- WL Nervous system (ระบบประสาท)
- WM Psychiatry (จิตเวชศาสตร์)
- WN Radiology (รังสีวิทยา รังสีวินิจฉัย)
- WO Surgery (ศัลยศาสตร์)
- WP Gynecology (นรีเวชวิทยา)
- WQ Obstetrics (สูติศาสตร์)
- WR Dermatology (ตจวิทยา (โรคผิวหนัง))
- WS Pediatrics (กุมารเวชศาสตร์)
- WT Geriatrics. Chronic diseases (เวชศาสตร์ผู้สูงอายุ โรคเรื้อรัง)
- WU Dentistry. Oral surgery (ทันตแพทยศาสตร์ ศัลยกรรมช่องปาก)
- WV Otorhinolaryngology (โสต ศอ นาสิก การียงษ์วิทยา)

- WW Ophthalmology (จักษุวิทยา)
 WX Hospitals (โรงพยาบาลและสิ่งอำนวยความสะดวก)
 WY Nursing (การพยาบาล)
 WZ History of medicine (ประวัติการแพทย์)

3.2.2 หมู่ย่อย เป็นการแบ่งตามวิธีเขียน การเรียนการสอน สาเหตุ
 แห่งการเกิดโรค อวัยวะของร่างกาย เป็นต้น โดยใช้ตัวเลข 1-3 หลัก แทนการแบ่งย่อย

QU BIOCHEMISTRY QU

*1 Societies (Cutter from the name of society)

4 General work

11 History (Table G)

11.1 General coverage (Not Table G)

3.2.3 การแบ่งตามพื้นที่ภูมิศาสตร์เป็นการแบ่งเนื้อหาวิชาให้เฉพาะ
 เจาะจงลงไปตามสถานที่ทางภูมิศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องอยู่ในเนื้อหา การแบ่งตามพื้นที่ภูมิศาสตร์
 ต้องนำเลขจากตาราง G มาเพิ่ม ใช้สัญลักษณ์เป็นตัวอักษรกับตัวเลข

ตัวอย่าง Table G

JA1 - Asia JK6 - Korea

.

JI9 - Israel JT3 - Thailand

JJ3 - Japan JT5 - Tibet

JJ6 - Jordan JV6 - Vietnam

หนังสือ ประวัติวิชาชีวเคมีในประเทศไทย

QU <--- Biochemistry

11 <--- History

JT3 <--- Thailand

4. ระบบทศนิยมสากล (Universal Decimal Classification)

ระบบทศนิยมสากล หรือ เรียกย่อๆ ว่า ระบบ UDC จัดทำขึ้นในปี ค.ศ.1885 โดย พอล ออตเล็ท (Paul Otlet) และ เฮนรี ลาฟอนแตน (Henri La Fontaine) นักกฎหมายชาวเบลเยียม ร่วมมือกันคิดระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือที่เป็นสากล สามารถใช้จัดหมู่เนื้อหาความรู้ได้ทุกประเภท โดยสถาบันบรรณานุกรมนานาชาติ (Institute International de Bibliographie) ซึ่งในปัจจุบัน คือ สหพันธ์เอกสารนานาชาติ (International Federation for Documentation) ได้รับอนุญาตจาก เมลวิลล์ คิวอี้ ให้นำระบบ DDC ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 5 มาปรับปรุงขยายให้เหมาะสม ระบบ UDC เหมาะสมกับห้องสมุดเฉพาะ โดยเฉพาะสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพราะมีเลขหมู่ที่ละเอียดและปรับปรุงให้ทันสมัยกับความก้าวหน้าของวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นิยมใช้ในห้องสมุดเฉพาะในอังกฤษและประเทศในทวีปยุโรป

4.1 สัญลักษณ์ของระบบ

ระบบ UDC เป็นระบบการจัดหมู่แบบแยกสังเคราะห์ (Analytic-synthetic classification) หรือระบบฟาเซ็ท (Facet classification) สามารถจัดหมู่เนื้อหาวิชาได้ทุกแง่มุม โดยนำเครื่องหมายต่างๆ มาประกอบกับตัวเลขที่ใช้แทนเนื้อหาในสาขาวิชาต่างๆ เรียกว่าสัญลักษณ์ผสม (mixed notation) คือ ใช้ตัวเลขผสมกับเครื่องหมายวรรคตอน บางครั้งทำให้ได้สัญลักษณ์แทนเนื้อหาวิชาที่ยาวมาก

4.2 การจัดลำดับเนื้อหาวิชาของระบบ

4.2.1 หมวดใหญ่ ใช้ตัวเลข 1 หลัก 0-9 แทนเนื้อหาวิชาความรู้ โดยแบ่งออกเป็น 10 หมวดใหญ่ คือ

- 0 Generalities (ความรู้ทั่วไป)
- 1 Philosophy. Metaphysics. Psychology. Logic. Ethics and moral
(ปรัชญา จิตวิทยา ตรรกวิทยา จริยศาสตร์ และศีลธรรม)
- 2 Religion. Theology (ศาสนา ศาสนศาสตร์)
- 3 Social sciences. Economics. Law. Government. Education
(สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย การปกครอง การศึกษา)
- 4 Philology. Linguistics. Languages (ภาษาศาสตร์)
- 5 Mathematics and Natural sciences (คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

ธรรมชาติ)

- 6 Applied sciences. Medicine. Technology
(วิทยาศาสตร์ประยุกต์ แพทยศาสตร์ เทคโนโลยี)
- 7 The arts. Recreation. Sport, etc. (ศิลปะ นันทนาการ กีฬา)
- 8 Language. Linguistics. Literature (ภาษา ภาษาศาสตร์ วรรณคดี)
- 9 Geography. Biography. History (ภูมิศาสตร์ ประวัติบุคคล ประวัติศาสตร์)

4.2.2 หมวดย่อย หมวดใหญ่แต่ละหมวดสามารถแบ่งเป็นหมวดย่อย

ได้อีกโดยเติมเลข 0-9 ให้ครบจำนวนเลข 2 หลัก เช่น

- 6 Applie Sciences. Medicine. Technology.
- 61 Medical science. Health and safety.
- 62 Engineering and technology generally.
- 63 Agriculture. Forestry. Stockbreeding. Fisheries.
- 69 Building industry, materials, trades, construction.

4.2.3 หมู่ย่อย หมวดย่อยแต่ละหมวดสามารถแบ่งให้ละเอียดลงไป

เป็นหมู่ย่อย โดยเติมเลข 0-9 ให้ครบจำนวน 3 หลัก และเลขทศนิยมได้อีก เช่น

- 62 Engineering and technology generally
- 621 Mechanical and electrical engineering
- 621.22 Water power, Hydraulic mechince
- 621.221 Water wheels
- 621.225 Hydraulic pressure mechinery, pumps, accumulators

4.2.4 สัญลักษณ์และเครื่องหมาย นอกจากจะใช้ตัวเลขแทนการ

แบ่งหมวดใหญ่ หมวดย่อย และหมู่ย่อยแล้ว ระบบ UDC ยังใช้เครื่องหมายต่างๆ ประกอบด้วยตัวเลขเพื่อแสดงแง่มุมของเนื้อหาให้ละเอียดลงไปอีก คือ

1) เครื่องหมาย + และ / ใช้สำหรับเชื่อมเลขหมู่ เพื่อแสดงการ
เพิ่มหรือขยายเนื้อหา

2) เครื่องหมาย : , [ ] ใช้สำหรับแสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหา

3) เครื่องหมาย = (0..) ใช้สำหรับแสดงภาษาของเอกสารและ
แบบการเขียน ใช้กับหมวดภาษา

4) เครื่องหมาย ( ) ใช้สำหรับแสดงสถานที่ สัญชาติ และ
เชื้อชาติ

- 5) เครื่องหมาย " " ใช้สำหรับแสดงยุค สมัย เวลา
- 6) เครื่องหมายแสดงแง่คิด .00... ใช้สำหรับแสดงแง่คิดเพื่อขยายเนื้อหาให้ชัดเจนมากขึ้น
- 7) เครื่องหมาย - .0 และ ' ใช้เมื่อต้องการจำกัดขอบเขตของเนื้อหา ส่วนใหญ่ใช้กับหมวด 8 ภาษาและวรรณคดี

ตัวอย่าง

631.5=82	Plant cultivation -written in Russian
631.5(038)	-Glossary
631.5"17"	-18th century
631.5(=97)(85)	-By American Indians in Peru

ระบบการจัดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศทั้ง 4 ระบบ ที่กล่าวไปแล้วนั้น เป็นที่นิยมใช้สำหรับการจัดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือเท่านั้น ส่วนทรัพยากรสารสนเทศประเภทวารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค และโสตทัศนวัสดุ นั้น สถาบันบริการสารสนเทศจะใช้ระบบการจัดเก็บวิธีอื่น ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

เลขเรียกหนังสือ

เลขเรียกหนังสือ (call number) คือสัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นสำหรับใช้เรียกแทนหนังสือแต่ละเล่ม โดยเฉพาะหนังสือแต่ละเล่มจะมีเลขเรียกหนังสือไม่ซ้ำกัน ซึ่งจะช่วยให้หนังสือมีสัญลักษณ์ประจำใช้แทน การพิจารณาจากชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่องหนังสือและรายละเอียดอื่น ๆ ประกอบ ช่วยให้สะดวกในการจัดเก็บและค้นคืน

1. ส่วนประกอบของเลขเรียกหนังสือ

เลขเรียกหนังสือ ปกติประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 2 ส่วน (Wynar, 1992, p. 373 ; Chan, 1994, p.317) คือ เลขหมู่ และเลขผู้แต่ง

1.1 เลขหมู่ (classification number) คือ สัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นแทนเนื้อหาของหนังสือ ซึ่งได้มาจากระบบการจัดหมวดหมู่ระบบใดระบบหนึ่ง เช่น 895.91 แทนหนังสือเรื่องพระอภัยมณี

1.2 เลขผู้แต่ง (author number) หรือเลขหนังสือ (book number) คือ สัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้น ใช้แทนชื่อเต็มของผู้แต่งหรือรายการหลักของหนังสือ ส่วนใหญ่จะใช้สัญลักษณ์เป็นตัวอักษรผสมตัวเลข โดยใช้ตัวอักษรตัวแรกของชื่อผู้แต่ง หรือชื่อสกุลของผู้แต่ง ผสมกับตัวเลขที่กำหนดให้สำหรับผู้แต่งแต่ละคน ตามคู่มือสำหรับการกำหนดเลขประจำผู้แต่งที่ทางสถาบันบริการสารสนเทศเลือกใช้ ซึ่งจะใส่ไว้ในบรรทัดถัดจากเลขหมู่ลงมา เลขผู้แต่งหรือเลขหนังสือนี้ จะช่วยไม่ให้หนังสือแต่ละเล่มมีเลขเรียกหนังสือซ้ำกัน กรณีที่หนังสือมีเนื้อหาเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน

ตัวอย่างที่ 1 หนังสือ 2 เล่ม มีชื่อเรื่องเดียวกัน คือ

สารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้า แต่งโดย พวา พันธุ์เมฆมา

สารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้า แต่งโดย ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์

จะเห็นว่าหนังสือทั้ง 2 เล่ม มีชื่อเรื่องเดียวกัน เนื้อหาเหมือนกัน แต่ต่างคนเขียน ดังนั้นหนังสือทั้ง 2 เล่ม จะได้เลขหมู่ ในระบบ DDC เหมือนกัน คือ 020 จำเป็นต้องทำให้แตกต่างกัน โดยใส่เลขผู้แต่งหรือเลขหนังสือ

020 และ 020

เลขผู้แต่ง พวา---> พ476   ธ512 <---เลขผู้แต่ง ธาดาศักดิ์

ตัวอย่างที่ 2 หนังสือ 2 เรื่อง คือ

Computers and information systems   แต่งโดย Gore, Marvin P.

Introduction to computers   แต่งโดย Rambo, A. Terry.

ในระบบการจัดหมวดหมู่ระบบ LCC หนังสือทั้ง 2 เล่มจะได้เลขหมู่เหมือนกัน คือ QA76 เพื่อให้เกิดความแตกต่างจำเป็นต้องใส่เลขผู้แต่ง หรือเลขหนังสือ คือ

เรื่อง Computers and information systems

จะได้เลขเรียกหนังสือ คือ QA76 <--- เลขหมู่

.G6 <--- เลขผู้แต่ง

เรื่อง Introduction to computers

จะได้เลขเรียกหนังสือ คือ QA76 <--- เลขหมู่

.R3 <--- เลขหนังสือ

1991

2. สัญลักษณ์อื่น ๆ ที่ใส่เพิ่มจากเลขผู้แต่งหรือเลขหนังสือ

จากส่วนประกอบของเลขเรียกหนังสือทั้ง 2 ส่วน ที่กล่าวมา ในการปฏิบัติงาน การใช้เพียงเลขหมู่ และเลขผู้แต่ง สร้างเลขเรียกหนังสือที่ไม่ซ้ำกันนั้นทำได้ยาก ดังนั้นจึงต้องมีการเพิ่มสัญลักษณ์อื่นๆ ด้วย เพื่อให้ได้เลขเรียกหนังสือที่ไม่ซ้ำกัน ได้แก่

2.1 อักษรตัวแรกของชื่อเรื่อง กรณีที่ผู้แต่งคนเดียวกันแต่งหนังสือที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกัน แต่ใช้ชื่อเรื่องต่างกัน เช่น

เสรี วงษ์มณฑา แต่งหนังสือ เรื่อง กว่าจะเห็นเป็นโฆษณา

และ เรื่อง โฆษณา : เมื่อมองส่องแว่นขยาย

หนังสือทั้งสองเล่ม เป็นหนังสือสาขาเดียวกัน คือ การโฆษณา จะได้เลขหมู่ และเลขผู้แต่งเหมือนกัน คือ 659.1 ส931 ส่วนที่จะทำให้หนังสือทั้งสองเล่มมีเลขเรียกหนังสือต่างกัน คือ ใส่อักษรตัวแรกของชื่อเรื่องลงไปหลังเลขผู้แต่ง

659.1 659.1

กว่าจะเห็นเป็นโฆษณา ---> ส931ก ส931ฆ<--- โฆษณา : เมื่อมอง...

2.2 สัญลักษณ์กำหนดแทนประเภทของหนังสือ ซึ่งจะใส่ไว้เหนือเลขหมู่ เช่น

อ หรือ Ref หรือ R ใช้แทนหนังสือประเภทหนังสืออ้างอิง

อ	Ref
495.91342	423.591
ส126	S538

วจ ใช้แทนหนังสือประเภทงานวิจัย เช่น

วจ	วจ
371.2	510.7
ส147	น153

วน หรือ T ใช้แทนหนังสือประเภทวิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์ เช่น

วน	T
959.3	LC
ต351	5800
	.J426

2.3 สัญลักษณ์ระบุแทนปีที่พิมพ์ของหนังสือในกรณีที่หนังสือชื่อเรื่องเดียวกันและของผู้แต่งคนเดียวกัน แต่มีการจัดพิมพ์ออกจำหน่ายมากกว่า 1 ครั้ง เพื่อระบุความแตกต่าง และช่วยให้ทราบว่าหนังสือเล่มใดมีความทันสมัยมากกว่ากัน โดยดูจากปีที่พิมพ์ที่เลขเรียกหนังสือ ซึ่งจะใส่ไว้ในบรรทัดถัดจากเลขผู้แต่งหรือเลขหนังสือ เช่น

หนังสือเรื่อง เปิดโลกอินเทอร์เน็ต แต่งโดย สมนึก คีรีโต มีการจัดพิมพ์ออกมา 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ปี 2538 ครั้งที่ 2 ปี 2539 หนังสือเล่มนี้จะมีเลขเรียกหนังสือ ดังนี้

004.6   004.6

ส245   ส245

2539

(พิมพ์ครั้งที่ 1) (พิมพ์ครั้งที่ 2)

2.4 สัญลักษณ์บอกจำนวนฉบับซ้ำ จะใช้ในกรณีที่สถาบันบริการสารสนเทศจัดซื้อหนังสือชื่อเรื่องเดียวกัน ผู้แต่งคนเดียวกัน และเป็นปีพิมพ์เดียวกันเข้ามาไว้ให้บริการมากกว่า 1 ฉบับ เพื่อไม่ให้เลขเรียกหนังสือซ้ำกัน จึงกำหนดลำดับที่ที่เข้ามาไว้กับหนังสือนั้นโดยใช้อักษร จ. (ฉบับ) หรือ C. (copy) และตัวเลขบอกลำดับจำนวนฉบับซ้ำของหนังสือไว้ได้เลขผู้แต่ง เช่น ห้องสมุดซื้อหนังสือเรื่องสารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้า แต่งโดย พว พันธ์เมฆา ซึ่งจัดพิมพ์ครั้งที่ 1 ในปี 2538 จำนวน 5 ฉบับ แต่ละฉบับจะได้เลขเรียกหนังสือ ดังนี้

020   020   020   020   020

พ476ส พ476ส พ476ส พ476ส พ476ส

จ.1   จ.2   จ.3   จ.4   จ.5

2.5 สัญลักษณ์บอกลำดับเล่มที่ของหนังสือในชุด จะใช้ในกรณีที่จัดซื้อหนังสือเป็นชุดหรือหนังสือหลายเล่มจบ ซึ่งเป็นหนังสือชื่อเรื่องเดียวกัน ผู้แต่งคนเดียวกัน หรือมีผู้รับผิดชอบร่วมกัน เพื่อไม่ให้หนังสือแต่ละเล่มมีเลขเรียกหนังสือซ้ำกัน จึงใส่ลำดับที่เล่มของหนังสือในชุดไว้ที่เลขเรียกหนังสือ โดยใช้อักษร ล. (เล่มที่) หรือ V.(volume) และตัวเลขบอกลำดับที่เล่มของหนังสือไว้ได้เลขผู้แต่ง เช่น สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ใน 1 ชุดมีทั้งหมด 13 เล่ม จะได้เลขเรียกหนังสือ ดังนี้

อ	อ	อ	อ	อ	อ	อ
030	030	030	030	030	030	030
ส724	ส724	ส724	ส724	ส724	ส724	ส724
ล.1	ล.2	ล.3	ล.4	ล.5	ล.6	ล.13

หรือ

540	540	540	540
ท335ค	ท335ค	ท335ค	ท335ค
ล.1	ล.1	ล.2	ล.2
ฉ.1	ฉ.2	ฉ.1	ฉ.2

การใช้ตัวอักษรเป็นสัญลักษณ์แทนเลขหมู่

ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นหนังสือบางประเภท สถาบันบริการสารสนเทศส่วนใหญ่ไม่นิยมจัดหมวดหมู่ตามระบบสากลที่นิยมใช้กันทั่วไป หากแต่จะใช้ตัวอักษรเป็นสัญลักษณ์แทน เนื่องจากมีเหตุผล และเป็นหนังสือในประเภทต่างๆ คือ

1. เหตุผลในการกำหนดตัวอักษรเป็นสัญลักษณ์แทนเลขหมู่

1.1 หนังสือประเภทเหล่านี้ จะจัดแยกเก็บเป็นอีกแผนกหนึ่ง ไม่เก็บรวมไว้กับหนังสือประเภทอื่นๆ

1.2 ส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเน้นด้านความบันเทิง รูปแบบของเนื้อหาซ้ำกัน คล้ายคลึงกัน ถ้าให้เลขหมู่ก็จะได้เลขหมู่เดียวกันเป็นจำนวนมากจึงกำหนดใช้ตัวอักษรแทน เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและค้นคืน

2. หนังสือประเภทที่นิยมใช้ตัวอักษรเป็นสัญลักษณ์แทนการจัดหมวดหมู่ได้แก่

2.1 นวนิยาย หรือ fiction อักษรที่นิยมกำหนดใช้แทน คือ น หรือ นว และ Fic หรือ F

2.2 เรื่องสั้น รวมเรื่องสั้น หรือ short story อักษรที่นิยมกำหนดใช้แทน คือ รส หรือ SS

2.3 หนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน หรือ easy books/juvenile books อักษรที่นิยมกำหนดใช้แทนคือ ย และ Juv.

ตัวอักษรที่ใช้แทนนี้แล้วแต่สถาบันบริการสารสนเทศแต่ละแห่งจะเลือกใช้
ไม่ได้มีกฎแน่นอนว่าควรใช้ตัวอักษรใด [างแห่งอาจจะกำหนดนอกเหนือไปจากที่
ยกตัวอย่างมานี้ แต่ไม่ว่าจะใช้ตัวอย่างใด สถาบันบริการสารสนเทศทุกแห่งจะมีคำอธิบาย
วิธีการจัดเก็บและสัญลักษณ์ที่ใช้ไว้ให้ผู้ใช้บริการได้ทราบ เพื่อความสะดวกในการค้นหา

การจัดเรียงหนังสือ

หนังสือที่ผ่านขั้นตอนการจัดหมวดหมู่และกำหนดเลขเรียกหนังสือแล้ว ก่อนนำ
ออกให้บริการ จะเขียนเลขเรียกหนังสือของหนังสือแต่ละเล่มไว้ที่สันหนังสือ หรือที่
ด้านหน้าของปกชิดขอบทางด้านซ้ายมือ เพื่อความสะดวกในการจัดเรียงบนชั้น และสะดวก
ต่อการค้นหา โดยเรียงตามลำดับของเลขเรียกหนังสือแต่ละเล่ม การจัดเรียงหนังสือบนชั้นมี
กฎเกณฑ์ที่ใช้เป็นมาตรฐานสากลในการจัดเรียง ซึ่งสรุปพอสังเขป ดังนี้

1. จัดแยกหนังสือภาษาไทย และหนังสือภาษาอังกฤษจากกันไม่ปนกัน
2. หนังสือหมวดหมู่เดียวกันจัดเรียงอยู่ด้วยกัน และหมวดหมู่ต่อไปจะจัดเรียง
อยู่ใกล้เคียงกัน
3. หนังสือทุกเล่มบนชั้นหนังสือเดียวกันแต่ละชั้น เรียงตามลำดับเลขหมู่จาก
เลขหมู่ที่มีค่าน้อยสุดไปหาเลขหมู่ที่มีค่ามากตามหลักคณิตศาสตร์ คือ เริ่มตั้งแต่ 000-999
ในระบบ DDC หรือจาก A-Z ในระบบ LCC ส่วนหนังสือ นวนิยาย เรื่องสั้น หนังสือ
สำหรับเด็กหรือเยาวชน และหนังสืออ้างอิง จัดแยกจากหนังสือทั่วไป แต่ใช้หลักการ
เดียวกัน
4. ทิศทางในการจัดเรียง จะเรียงจากซ้ายไปขวา และจากชั้นบนลงมาชั้นล่าง
ของชั้นวาง และเรียงเป็นช่วงของชั้น ชั้นหนังสือแต่ละชั้นอาจมีช่วงชั้นมากกว่า 1 ช่วง และ
แต่ละช่วงชั้นจะมี ประมาณ 3-6 ระดับชั้น

ตัวอย่าง การเรียงหนังสือที่จัดหมวดหมู่ระบบ DDC

020 030 294.308 294.3187 610 611 895.91

พ476ส ส724 ข335 ข221 ป352 ม235 ส624

ตัวอย่าง การเรียงหนังสือที่จัดหมวดหมู่ระบบ LCC

DS	DS	DS	HD	HN
578	578	578.32	201	700.592
.B2D4	.T4	.B2T8	.B3	.C6T48

5. หนังสือมีเลขหมู่เหมือนกัน ให้พิจารณาเรียงตามลำดับอักษรของผู้แต่ง
ในบรรทัดถัดมา ถ้าอักษรเหมือนกันอีกให้พิจารณาจากเลขผู้แต่งหรือเลขหนังสือ โดย
เรียงลำดับตามค่า ค่าน้อยมาก่อนค่ามาก และถ้าเลขผู้แต่งซ้ำกันให้พิจารณาอักษรชื่อเรื่องที่
ใส่ไว้หลังเลขผู้แต่ง เช่น

089.9591	089.9591	089.9591	089.9591	294.308	294.308
ก716อ	ค147ห	ป277อ	ส428ช	อ293พ	อ293ม

153.94	155.4	155.4	155.4	610.3	942
M579	B512C	B512D	B812C	C744	W528

6. หนังสือมีหลายฉบับ (copy) คือ หนังสือเรื่องเดียวกัน ผู้แต่งคนเดียวกัน
และจัดซื้อซ้ำกันมากกว่า 1 ฉบับ ให้เรียงตามลำดับที่ของฉบับที่จัดหาเข้ามา เช่น

020	020	020	020	020
พ476ส	พ476ส	พ476ส	พ476ส	พ476ส
ฉ.1	ฉ.2	ฉ.3	ฉ.4	ฉ.5

020	020	020	020	020
G212L	G212L	G212L	G212L	G212L
C.1	C.2	C.3	C.4	C.5

7. หนังสือชุดที่เป็นเรื่องเดียวกันมีหลายเล่มจบให้เรียงตามลำดับเล่มที่ (ล.)

หรือ volume (V.) เช่น

959.3	959.3	959.3	959.3	959.3
ส425	ส425	ส425	ส425	ส425
ล.1	ล.2	ล.3	ล.4	ล.5

136.7	136.7	136.7	136.7	136.7
P579	P579	P579	P579	P579
V.1	V.2	V.3	V.4	V.5

8. หนังสือชุดที่เป็นเรื่องเดียวกัน และมีมากกว่า 1 ชุด จะเรียงเล่มเดียวกันไว้ด้วยกัน ก่อนที่จะเรียงเล่มต่อไป เช่น

530	530	530	530	530	530
ก254	ก254	ก254	ก254	ก254	ก254
ถ.1 ฉ.1	ถ.1 ฉ.2	ถ.2 ฉ.1	ถ.2 ฉ.2	ถ.3 ฉ.1	ถ.3 ฉ.2
920	920	920	920	920	920
P523	P523	P523	P523	P523	P523
V.1 C.1	V.1 C.2	V.1 C.3	V.2 C.1	V.2 C.2	V.2 C.3

9. หนังสือชื่อเรื่องเดียวกัน ผู้แต่งคนเดียวกัน แต่มีการจัดพิมพ์ออกมาจำหน่ายมากกว่า 1 ครั้ง จะเรียงตามลำดับของปีพิมพ์ เช่น

495.913	495.913	495.913
พ278	พ278	พ278
2537	2538	2539
420	420	420
B414	B414	B414
1989	1992	1994

10. สำหรับหนังสือ นวนิยาย เรื่องสั้น หนังสือเด็กและเยาวชนนั้น กรณีที่กำหนดอักษรเป็นสัญลักษณ์แทนหมวดหมู่แล้ว ในการจัดเรียงหนังสือบนชั้นใช้หลักเกณฑ์การจัดเรียง เช่นเดียวกับหนังสือทั่วไป เพียงแต่ยกเว้นการพิจารณาการจัดเรียงตามค่าของเลขหมู่ ส่วนเลขผู้แต่งหรือเลขหนังสือและสัญลักษณ์เพิ่มอื่นๆ ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาเช่นเดียวกัน

ตัวอย่าง

น	น	น	น	น
ก35ว	จ217ม	ศ111ค	ส47น	อ231ป

Fic	Fic	Fic	Fic	Fic
A254M	C267S	S369D	T692E	W756B
รศ	รศ	รศ	รศ	รศ
ก114ค	ค311พ	ป467บ	ฝ129	ส524
SS	SS	SS	SS	SS
B258F	D223B	J156A	P367K	S247R
ย	ย	ย	ย	ย
ข122น	จ193ช	ม752น	ล279ร	อ473น
Juv.	Juv.	Juv.	Juv.	Juv.
F834C	H921G	H382I	M955	W314

การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศประเภทอื่น ๆ

นอกจากประเภทและการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศตามที่ได้กล่าวไปแล้ว ในสถาบันบริการสารสนเทศยังมีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศประเภทอื่นๆ ที่ให้บริการ นอกเหนือออกไปอีก เช่น

1. วารสาร การจัดเก็บวารสาร ส่วนใหญ่นิยมจัดเก็บด้วยวิธีดังต่อไปนี้

1.1 วารสารฉบับใหม่ คือ วารสารฉบับล่าสุดที่ตีพิมพ์ออกเผยแพร่เป็นปัจจุบัน สถาบันบริการสารสนเทศจะนำออกวางไว้ให้บริการในลักษณะ ดังนี้

1.1.1 จัดเรียงตามลำดับอักษรของชื่อวารสารจาก ก-ฮ และ A-Z

บนชั้นวางวารสาร

1.1.2 กำหนดรหัสแทนวารสารแต่ละชื่อเรื่อง และจัดเรียงบนชั้น

ตามลำดับรหัส เช่น วารสารดิฉัน อาจกำหนดรหัส ค5 แทน

วารสารวิทยบริการ อาจกำหนดรหัส ว7 แทน

1.2 วารสารฉบับล่วงหน้า วารสารฉบับล่วงหน้าส่วนใหญ่จะพิจารณาจัดเก็บเฉพาะวารสารวิชาการ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านพื้นที่และประโยชน์การใช้สอย โดยจะรอให้วารสารมาจนครบปี ได้รับทุกฉบับ แล้วนำมารวมเข้าเล่ม สถาบันบริการสารสนเทศบางแห่งที่มีงบประมาณเพียงพอ อาจจัดหาหรือจัดเก็บในรูปแบบวัสดุย่อส่วนแทนตัวเล่มวารสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ วารสารเข้าเล่ม สามารถพิจารณาจัดเก็บได้ 2 วิธี ตามความเหมาะสมคือ

1.2.1 จัดเก็บเรียงตามลำดับอักษรชื่อวารสารเช่นเดียวกับวารสารฉบับใหม่และภายใต้ชื่อวารสารเดียวกันจะเรียงตามลำดับ ปีที่และฉบับที่ของวารสาร

1.2.2 จัดเก็บโดยการจัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาของวารสารเช่นเดียวกับหนังสือ แล้วจัดเรียงตามลำดับเลขเรียกหนังสือที่ได้กำหนดได้

2. หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์รายวัน หรือบางฉบับอาจจะออกเป็นรายสัปดาห์ ส่วนใหญ่ จะนำไปใส่ไม้นิพหนังสือพิมพ์ และวางไว้บนที่วางหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ ไม่จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อหนังสือพิมพ์ เนื่องจากมีจำนวนน้อย อาจจัดแยกเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับวันนี้ และหนังสือพิมพ์ฉบับเมื่อวาน ส่วนฉบับที่ล่วงเวลามากหลายวัน เก็บแยกไว้ต่างหาก ปกติจะเก็บย้อนหลังไว้เพียง 1 เดือน หลังจากนั้น จะพิจารณานำมาทำเป็นกฤตภาคหรือจำหน่ายออก เนื่องจากเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีอายุการใช้งานสั้นและสิ้นเปลืองเนื้อที่ในการจัดเก็บ

3. จุลสาร กฤตภาค และรูปภาพ ในการจัดเก็บจะจัดเก็บโดยการพิจารณาเนื้อหาว่าเป็นเรื่องอะไร แล้วแบ่งออกเป็นเรื่อง ๆ โดยการกำหนดหัวเรื่องให้ หัวเรื่อง คือ คำข้อความ หรือวลี ที่กำหนดขึ้นแทนเนื้อหาของวัตถุแต่ละชิ้น และเก็บไว้ในแฟ้มหรือซองเอกสารตามลำดับอักษรของหัวเรื่อง และนำไปจัดเก็บในตู้เอกสาร ส่วนใหญ่จะเป็นตู้เหล็กสี่ลิ้นชัก การจัดเก็บอาจจะจัดเก็บทั้งจุลสาร กฤตภาค และรูปภาพไว้รวมกันตามเรื่องหรือจัดแยกออกตามประเภทแต่ละประเภทออกไปเป็นจุลสาร กฤตภาค และรูปภาพ

ตัวอย่าง การจัดเรียงตามลำดับหัวเรื่อง

การจัดการ	Chemistry
เคมี	Management
จึงใจ	Science
นก	Technology
เสื่อ	Tennis
โอลิมปิก	United States

4. โสตทัศนวัสดุ การจัดเก็บโสตทัศนวัสดุ สามารถจัดเก็บได้ 2 แบบ คือ

4.1 จัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาของสารสนเทศเช่นเดียวกับหนังสือ แล้วจัดเก็บเรียงตามเลขหมู่ แต่วิธีนี้ไม่เป็นที่นิยมจัดแยกตามประเภทของโสตทัศนวัสดุก่อน โดยใช้สัญลักษณ์แทนประเภทของสื่อแต่ละชนิด และวัสดุแต่ละชื่อหรือแต่ละชิ้นจะมีเลขทะเบียนแสดงลำดับที่ก่อนหลังที่จัดหาเข้ามา ซึ่งสถาบันบริการส่วนใหญ่นิยมใช้เลขทะเบียนและสัญลักษณ์แทนประเภทของวัสดุ แทนเลขการจัดหมวดหมู่ เช่น

เทปตลับ	=	Cassettetape	ใช้อักษรย่อ	CT
เทปม้วน	=	Phonotape	"	PT
เทปโทรทัศน์	=	Vediotape	"	VC
แผ่นเสียง	=	Phonodisc	"	PD
แผนที่	=	Map	"	MA
ภาพโปสเตอร์	=	Poster	"	PR
ภาพยนตร์	=	Film	"	F
ฟิล์มสตริป	=	Filmstrip	"	FS
สไลด์	=	Slide	“	S
แผ่นภาพโปร่งใส	=	Transparency	"	TR
ไมโครฟอร์ม	=	Microform	"	MIC

เลขทะเบียนที่ใช้อาจใช้จากน้อยไปมากเรียงตามลำดับจำนวนนับคือ 1,2,3... หรืออาจใช้เลข 2 ตัวสุดท้ายของปี พ.ศ. หรือ ค.ศ. นำหน้า ตามด้วยเครื่องหมาย / และตามด้วยลำดับที่ของเลขทะเบียนของสื่อที่จัดหาเข้ามาในปีนั้น ๆ เช่น 38/1, 38/2 ..... 38/100 หรือ 39/1, 39/2 .... 39/150 แล้วแต่จำนวนของสื่อที่จัดหาเข้ามาในแต่ละปี

ตัวอย่าง

VC	VC	VC	VC	VC
1	2	3	4 ...	100

หรือ

VC	VC	VC	VC	VC	VC	VC	VC
40/1	40/2	40/3	40/4...	40/1	40/2	40/3...	40/150

คำถามทบทวน

ตอนที่ 1 จงตอบคำถามต่อไปนี้โดยสังเขป

1. ทำไมห้องสมุดต้องมีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ
2. จงกล่าวถึงลักษณะของระบบการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดที่ท่านรู้จักมา 1 ระบบ
3. ห้องสมุดส่วนใหญ่นิยมจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่อไปนี้ อย่างไร
นวนิยาย วารสาร โสตทัศนวัสดุ จุลสาร กฤตภาค รูปภาพ
4. ระบบการจัดเก็บหนังสือที่เหมาะสมกับห้องสมุดขนาดใหญ่คือระบบใด มีลักษณะอย่างไร
5. สัญลักษณ์ในระบบการจัดหมู่ทั่วไปมีกี่ประเภท และแต่ละประเภทมีลักษณะอย่างไร
6. ห้องสมุดเฉพาะทางการแพทย์ นิยมจัดเก็บหนังสือด้วยระบบใด เพราะอะไร
7. เลขเรียกหนังสือหมายถึงอะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง
8. การจัดเก็บหนังสือชั้นชั้นของห้องสมุด มีหลักทั่วไปในการจัดเรียงอย่างไร
9. จงจัดเรียงหนังสือภาษาไทยต่อไปนี้ชั้นชั้นให้ถูกต้อง

158.1	181.09514	158.1	150	177.7	155.4	181.11	155.4
ค929ส	ม122น	ค336ก	จ171ก	ส929ส	ก281ว	ม132น	ก281ว
	ฉ.1			ฉ.2			

10. จงจัดเรียงหนังสือภาษาอังกฤษต่อไปนี้ชั้นชั้นให้ถูกต้อง

NA	QK	DK	V	N	Z	NA	QB
444.3	73	510.33	895	6920	696	4445	544.94
.W3U54	.U62J365	.R44	.S63	.P28	.U5	.C22O8	.C48
1995	1996	1996	1995	1996	1995	1994	1993

ตอนที่ 2 จงแบ่งกลุ่มอภิปรายถึงข้อดี-ข้อเสีย และความเหมาะสมของระบบการจัดหมู่ระบบต่างๆ หรือการจัดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดอื่นๆ ที่นักศึกษาเคยใช้บริการ ว่ามีความเหมาะสมหรือข้อบกพร่องอย่างไร

ตอนที่ 3 การฝึกปฏิบัติ ให้นักศึกษาจัดเรียงหนังสือที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ชั้นชั้นให้ถูกต้อง